

RDEČI PRAPOR

Izhaja
v Ljubljani
vsaki petek.

Glasilo jugoslov. soc. demokracije.

Naročnina znaša: Za avstro-ogrske kraje za celo leto 5.44 K, za pol leta 2.72 K, za četrt leta 1.36 K. — Za Nemčijo za celo leto 5.96 K, za pol leta 2.98 K, za četrt leta 1.49 K. — Za Ameriko za celo leto 7.28 K. — Posamezne številke stanejo 10 vin. — Reklamacije so poštne proste. Ne-frankirana pisma se ne sprejemajo. Rokopisi se ne vračajo.

Štev. 44.

V Ljubljani, dne 2. novembra 1906.

Leto IX.

NASLOVA: Za dopise, rokopise za list: **Uredništvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana.** — Za denarne pošiljave, naročila na list, reklamacije, inserate i. t. d.: **Upravištvo „Rdečega Prapora“, Ljubljana, Franciskanske ulice številka 8/1.**

Malodušnost ali slepilo?

Po celi Evropi in skoraj po celi Aziji je vladal nekdanji fevdalizem. Meščanstvo ni smelo ziniti besede.

Francija je bila »najzvestejša hči« Rima in papizma.

Do leta 1848. in še nekaj pozneje je bila Avstrija pod jarmom absolutizma.

Slovenskega naroda do Napoleonovih vojn takorekoč ni bilo...

Danes se rešuje že Španija rimske hegemonije.

Ruski carizem se stresa pod mogočnimi udarci revolucije. Črna Gora, Perzija, Kitajsko vpeljujejo konstitucije.

«Slovenski Narod» pa zmerja in tarna, stoka in joka, da mora slovenstvo propasti, ker dobi Avstrija prvi obrok splošne in enake volilne pravice in ker volilna reforma ni taka, da bi ugajala Tavčarju, Plantanu in Ferjančiču. Ali so zadnji klavni ostanki nekdanjih ponosnih liberalcev tako malodušni in slepi, ali pa hočejo slepiti druge? Volilna reforma, ki pomeni v socialnem, v narodnem in v političnem oziru kolosalen napredek, naj bi bila nevarna za Slovence, in Korošce naj bi obsodila na smrt? Tisočim Slovincem, ki je doslej niso imeli, da reforma volilno pravico; slovenskemu bajtarju, delavcu, dninarju da ravno tako en glas, kakor nemškemu grofu in tovarnarju. Štiriindvajset volilnih okrajev da Slovincem, tako da se bojujejo za te mandate lahko slovenske stranke, ne da bi se jim bilo treba bati nacionalnega

nasprotnika. Število slovenskih poslancev zviša absolutno in relativno.

In vse to naj bi bilo nevarno za slovenski narod? Ne zahtevajte vendar, liberalni gospodje, da bi Vas smatrali za tako skrajno neumne. Pa ne pridigajte svetlo, česar sami ne verjamete, česar ne morete verjeti, ako imate le še nekoliko razsodnosti v glavi, ako niste popolnoma pozabili računati.

Volilna reforma ne obsega absolutne pravičnosti. In zato naj obupajo Slovenci? Priporočujemo nam o višjem odstotku nemških mandatov napram slovanskim, o slovanskih volilnih okrajih, ki so manjši od nemških, pa največ o tužnem Korotanu. Vi imenitni političarji, kaj ste res mislili, da se doseže brez revolucije in brez čudežev nenkrat vse?

Tudi mi bi Vam lahko zapeli pesem o krivicah, ki jo obsega volilna reforma, delo avstrijskih meščanskih strank, delo privilegiranega, vam ljubšega parlamenta, nego bode bodoči. Kaj mislite, da je socialna demokracija zadovoljna s to reformo, ki so jo izdelali Vaši razredni tovariši, seveda pod pritiskom socialne demokracije, brez katere se ne bi bila zganila nobena vlada in nobena zbornica.

Na tisoče je delavcev, ki ne bodo mogli voliti, ker jih goni potreba s trebuhom za kruhom, pa ne morejo stanovati celo leto v enem okraju, le da ne bi izgubili volilne pravice. Na tisoče je takih, ki so dozorili, da nosijo lahko puško, a zakon jim ne daje volilne pravice. Na milione je žena, ki žive svoje življenje, ki imajo skrbi in brige, ki morajo spoštovati zakone, ki morajo prinašati žrtvo državi in družbi, pa nimajo volilne pravice. Za buržoazijo so zaokroženi lepi mali volilni okraji, proletarci dobe

ogromne komplekse. Množice delavstva so raztrgane, da bi jih ložje majoritarizirala buržoazija.

To so pač same krivice, in večje so, nego tiste, ki se gode v narodnem oziru.

Mar hodijo tudi delavci objokani po svetu in stokajo, da so obsojeni na smrt? Ali Vas ni prav nič sram pred tistimi zavednimi ženami, ki reklamirajo volilno pravico tudi zase, pa vendar ne obupajo in ne resignirajo, ker jim je ne prinaša sedanja reforma?

Vaše bolehalo tarnanje je odurno in zgubiti se mora ljudstvu, ko Vas vidi, plaka joče in preklinja joče ne iz močne ogorčenosti, nego iz starikave slabosti.

Volilna reforma je problem, ki ga ni mogoče rešiti po idealnih zahtevah in z abstraktnimi pojmi. Strogo stvarno določene so razmere, v katerih se poraja in realni so deli, iz katerih se komponira. Letošnja reforma more biti le taka, kakršne so letošnje razmere. Avstrijska država ima po Schmerlingovi ustavi pretežno, skoro izključno nemški značaj, pa naj je to tisočkrat krivično, vendar je resnično. Po tej ustavi ima tudi fevdalno buržoazni, že bolj fevdalni, nego buržoazni značaj, in tudi to je skrajno krivično, pa tudi resnično. In ljudje, ki so sicer sama etapa in sama matematična politika hočejo kar čez noč skok v absolutno nacionalno demokracijo in ker se to ne zgodi, izgube pamet, zataje svojo lastno preteklost, tavajo iz noči v noč, zmerjajo nasprotnike, obrekujejo nekdanje zaveznike, čeravno morejo s takim rogoviljenjem preprečiti še manj, nego z mirnim delom, ki pretehta vse, kar hoče ukreniti.

Slovenskemu narodu žuga smrt!

Listek.

Hans Kirchsteiger:

Pod spovednim pečatom.

Z avtorjevim dovoljenjem poslovenil E. Kristan.

Druga knjiga.

XX.

Na dan vseh svetih se je zbrala skoraj cela župnijska občina na gospojinskem pokopališču. V gostih gručah so stali ljudje na malem prostoru zemlje okoli cerkve, pod katero bi jih bilo našlo še stokrat več lahko prostora. Večina grobov je bila posuta s črno prstjo, na kateri so bili jasno razločni križi, zvezde, napisi „V miru počivaj“, „Na svidenje“ i. t. d. iz belega zdrobljenega mavca. Tuintam nekoliko cvetic, kakšna rdeča sveča, to je bilo vse, eno-

štavno in v priprostosti tem prijetnejše okrašenje grobov.

Iz cerkve je prišel župnik v črnem plašču. Poleg njega je korakal prečastiti gospod urednik s črno štolo nad belo mašno srajco. Mrtvaški spreved po pokopališču se je razvil. Za črno zastavo je korakala veteranska godba, ki je s svojimi tužnimi zvoki napravila še bolj tužno razpoloženje v itak tužnih dušah. Župnik je škropil z blagoslovljeno vodo brez varčnosti grobove, pa je zadel večkrat ob grobeh stoječe žalujoče, tako da so se zasvetile posvečene kaplje na marsikateri obleki. Mlinarjev duhovnik je marljivo kadil z limasto kadilnico na desno in na levo. Obema duhovnikoma je sledila množica glasno molečih žen in moških.

Ali je gospod župnik že vedel, da je to njegovo zadnje duhovniško opravilo? Iz

Ali so ga žalne pesmi tako prevzele, da bi bil rajši plakal, nego šel med vrstami mrličev, ki jih je vse poznal, ljubil, tolažil in končno pokopal s svojim blagoslovom?

Zakaj je zrl tako tužno čez brezlistno drevje na hribe, ki so bili pokriti z novim mrtvaškim prtom?

Ali ga je zeblo, ker je sijalo solnce brez gorkote skozi redko meglo?

Ali ga je prišla svečana, iz tisoč ginenih src prihajajoča molitev: „Reši jih, o Gospod?“

Sam ni vedel; a bil je globoko ginjen in v tej mehkosti je pridigal za verne duše. Bila je vsa druga propoved, nego se je je bil naučil. Ravno se je sklonilo solnce kot krvavordeča plošča za horizontom; pridiga je bila končana in ljudje so si brisali solze iz oči. Tudi njih se je polotila temna

Kaka blaznost! Kakšna zločinska fraza! Narodu, ki potrebuje ohranjenosti, moralne povzdige, upanja, se pravi: Zaman je poslej tvoje delo, obsojen si, propasti moraš! Mnogo jih je itak slabotnih; vsakdo ne misli na to, da se je o primernem času razbilo težje in močnejše verige, ako so imeli sužnji nade in so zbirali pa pripravljali svoje sile za pravi trenutek. Vsakemu niso pred očmi ameriškanski zamorci, angleška demokracija, francoski tretji stan; navadni pogledi nimajo pravega merila za moderne zmagovalne proletarske boje, za napredek ruskih revolucionarjev. Samo Vaše: »Izgubljeni ste!« jim doni v ušesih. Čemu naj bi se še bojevali, čemu naj trlijo moči, ki jih itak potrebujejo za toliko drugega dela?

Situacija pa je vendar vse drugačna. Ako bi povedali narodu resnico, bi mu vlila ravno resnica nove moči v žile, ohrabrila bi ga za nove boje, dvignila bi njegov up, prepričala bi ga o končni zmagi.

Saj so hinavske Vaše solze in hinavske Vaše besede. Resnica pa je ta: Proti močnemu sovražniku, ki je imel doslej neomajno pozicijo, smo šli v boj. Slabi proti močnemu smo šli in dosegli smo velikanski uspeh. Vrgli smo ga iz glavnih postojank, izvili smo mu iz rok najzanesljivejše orožje. Fevdalizem v socialnem, nemštvo v narodnem oziru sta odločevala v dosedanjem parlamentu. Fevdalizem je dobil smrtni udarec, nemštvo je bilo potisnjeno v manjšino. Nekoliko pozicij si je še ohranilo na polju privilegij, ali staro »pravo« je padlo, staro »načelo« leži na smetišču, nova doba začenja.

Ogromen je napredek in brezobrazna infamija je, če se ga taji.

Ali novih bojev bode treba. Nedvomno, tudi če bi bila volilna reforma v narodnem obziru popolna, ne bi izostale borbe. Proletariat, ki je izpoznal, kaj lahko doseže s svojo močjo, so oboroži tem bolje, da si pribori, česar mu ni prinesla letošnja kampanja, do česar pa ima vendar pravico. Mladina se pripravlja, žene se organizirajo, vse črpa iz tega uspeha nove moči, nove volje. Izdajalsko je, v takem času jemati slovenskemu narodu up in slikati mu črno tisto bodočnost, ki se more do dobrega izjasniti le tedaj, ako bode dovolj krepak, da prežene sam oblake.

Obmolnite, črne vrane! Vaše krokanje je zoprno in Vaše hinavske solze povzrokujejo stud.

Nadstrankarski politiki.

Križ mora biti, ako je včasih treba na vsak način izpolniti gotovo množino stolpcev v časopisu, pa se ne ve, kako in s čim. Piše

slutnja, kakor da so zadnjikrat poslušali svojega ljubega župnika.

Samo gospod Avguštin je zasledoval s kritično pozornostjo župnikovo propoved. Prav nič ni bil zadovoljen. Pri taki priložnosti, ko je duša posebno sprejemljiva, bi se tako lahko temeljito govorilo o dolžnostih do cerkve, o gorečem peklu, o vročih vicah, katerim groznim prostorom se izogne le tedaj, ako se vrši krščansko dolžnost v političnem življenju s podpiranjem svetega časopisja i. t. d. Da bi bil le že župnik!

V tem pa je skrivoma pogledoval Anko, ki je tudi plakala, a bila tako ljubka videti, da se je v duhu že veselil za prihodnjo noč.

S srcem še polnim sladkotužnih občutkov se je župnik vrnil v župnišče. Tam je bil poštni sluga ravnokar oddal prosto službeno pismo s škofovim pečatom.

Župnik je odprl pismo in hipoma ga je minila tuga. Dobil je poziv, da se predstavi dne 3. novembra ob desetih dopoldan gospodu ordinariju.

Hvala Bogu! Torej dobi vendar že kaplana. Čemu bi ga sicer klical škof v

se brez notranjega nagona, le ker stavec nagaja, zahtevajoč rokopise; piše se s peresom, a z glavo ne, in tedaj se izležejo taki članki, kakor v sobotni tržaski »Edinosti«, o katerih ne more misliti človek nič drugega, kakor da jih je pisal sinček kakšnega urednika za vajo, oče pa jih je pomotoma dal v tiskarno. Tržasko glasilo modruje o »taktiki za prihodnje državnozborske volitve«, za kar ji je dala celjska »Domovina« priložnost v znanih levitah, ki jih ji je zadnjič čitala. Tega članka si človek res ne more tolmačiti drugače, kakor da uredništvo ni imelo absolutno ničesar porabnega za uvodnik, pa je v skrajni zadregi kde zmašil ta nad vse nerodni sestavek.

Prvi občutek, ki ga ima človek, prečitavši ga, ne more biti drugi, kakor: Čemu je bilo tega treba? Kaj bi bilo izgubljenega, ako ne bi bila ta kolobocija nikoli ugledala sveta? Prav nič se ni zgodilo, da bi bilo prisililo narodnjake na izjave in uvaževanja o tako delikatni stvari, kakršna je eventualen kompromis za volitve, o katerih se še ne ve, kdaj bodo razpisane. Ali »Edinost«, ki je najmanj sposobna za to, mora vedno pisariti o teorijah in o konjunkturalni politiki in tedaj napravi vedno neumnost. Toda prav ji je.

»Če se ne varamo,« pravi »Edinost«, je imel celjski list pred očmi eventualen kompromis med slovensko narodno stranko in socialno demokracijo. Če se ne varamo — to je zares klasično. Če se ne varamo — toraj se vam zdi vendar, da je izrek »Domovine« mističen in vi le mislite, da ste uganili pomen orakla. Če se ne varamo — a če ne veste nič gotovega, čemu pa vlačite sploh tako materijo na dan, o kateri sami pravite, da je težavna in nečasna?

Toda stoj! »Edinost« bi bila rada modrejša nego je in njenega brezpotrebne članka namen je menda manj obrnjen v Celje, kakor v Trst in dočim se filozofi iz ulice Giorgio Galetti delajo, kakor bi odgovarjali »Domovini«, hočejo tipati pri socialni demokraciji. Besede, ki bi šla naravnost k cilju, se ne upajo izreči, zamolčati pa tudi ne morejo, kar jim sili skozi grlo. Hrvatje imajo izraz »oko kere, pa na malo vrata«; slovenski, že nekoliko bolj drastičen, označuje pa ravno tako pot, ki jo ubira »Edinost«. Ravno ta mačja hoja okoli vrele kaše je bila pa najbolj nepotrebna in poizkusne puščice, ki jih sproža tržaski list, ne dosegajo cilja.

V eni točki se lahko pritrdi narodnjaskemu glasilu: Debate o eventualnih kompromisih res niso nujne in aktualne. Prav zato se pa mora vprašati, čemu jih tetka pravzaprav začenja? In če ne bi bilo pihanje

svojo rezidenco, kakor da se razgovori z njim radi kaplana. Tam ga že poprosi, pa mu dokaže potrebo kaplana za dušebrižje tako jasno, da ga dobi kar seboj. Zato je bil nocoj pri večerji izjemoma tako vesel, da je gospod Gros opazil to ter se zaman trudil izvedeti, kaj je izvelo po melanholični pridigi tak preobrat v župniku.

Že drugega dne se je župnik odpeljal, da pride pravočasno, kakor je zahteval poziv. Z jutranjim vlakom se je odpeljal iz Gosposjane.

Zapovedal je še, naj se danes in jutri dobro povije sadno drevje s slamo, pogledal je še čebelnjak ter je za gotovo povedal, da se vrne jutri z večernim vlakom. Brez prtljage, samo s svojim potnim brevijem v žepu, je odšel na novi kolodvor.

Bil je kaj mračen dan. Gosta megla je ležala že od jutra nad dolino, da je bilo kaj vlažno in temno. Take megle so bile tukaj zelo redke. Ko je župnik stopil iz župnišča, je hotel pogledati na cerkveno uro, katere pa v temni goščavi ni bilo videti. Na potu proti kolodvoru je slišal ne-

na socialistično dušo preveč evidentno, ne bi ostala druga možnost, kakor fatalni nagon »Edinosti«, demaskirati tisto, kar bi morala v lastnem interesu najbolj pričakovati. Iz vsake vrstice njenega članka zija ultranaivno pojmovanje politike, in človek, ki se nekoliko ustavi ob takih člankih, lahko razume, kako je mogoče, da je bilo glasovito »delo« štirih desetletij tržaskega slovenskega narodnjastva tako absolutno neuspešno, kakor se nam prezentira pred očmi.

Fantazije o »eventualnem« »gotovem« kompromisu so vsekakor nečasne. Ali za splošna promatranja o kompromisni politiki in o kompromisih je čas precej vedno primeren kakor za vsako teorijo. Kar pa producira socialistično glasilo na tem polju in kar bi si bilo seveda lahko prihranilo, nam odpira okno v dušo tega narodnjastva, iz katere se reži praznота, da je strah. Ako s posebno napornim iskanjem kaj najdete tam, gotovo tisto ni načelo; da, — biti brez načela, velja »Edinosti« za neizogiben instrument politične akcije.

Iz »Edinostinega« članka se kljub temu prikrivanju in motranju lahko razvidi, da brede njeni kliki misel takega kompromisa res po glavi. Pa tudi brez njenega članka nam je znano, da so mučile njih misli že davno take kombinacije. Koliko je v teh računih a priori zgrešenega, spada na drug list. Ali nekaj je gotovo brez obzira na konkretni slučaj: Kompromis, ki naj sega s svojimi posledicami čez ozke meje momenta, ne more biti za resne stranke igra, podobna tisti, ki jo izvajajo otroci, kadar mečejo krajcarje v zrak, pa ugrabijo, ali pade podoba ali številka navzgor. Stranka, kateri je vseeno, ali sklene kompromis s socialnimi demokraci ali s teccapiattini, stranka, ki v svojem glasilu gmi proti liberalonom, dočim jim oddajajo njeni pristaši svoje glasove, sploh ni faktor, s katerim bi mogli resni političarji računati. Narodnjaška stranka in njeno glasilo pa mislijo, da morata svojo nezanesljivost še zlasti dokumentirati; če je predpogoj vsakemu kompromisu nekaj skupnega, tedaj bi moral tisti, ki stremi za kakršnokoli ožjo ali širšo alianco, delovati na to, da se kolikor mogoče izkristalizira, izčistila, plastično izrazi tisto, kar more združevati. Seveda ni nihče prisiljen, voditi kompromise v svojem proračunu; ali tudi v tem slučaju je treba voditi politiko pod razvito zastavo in z odprtim vizirjem. Načelo je temelj vsaki stranki, doslednost pa edina pot, po kateri more kam dospeti. S tem se tržaski narodnjaki ravno ne morejo ponašati; štirideset let njih politike pomeni štirideset let diletantizma, frazerstva, preob-

koliko veselih vriskov, pa se je čudil, da more kdo vriskati ob tem odurnem vremenu.

Ako bi bil šel mesto na železnico h kakšnemu bolniku na hrib, bi bil prišel izza nekoliko tisoč korakov iz mračne megle na jasno solnce. In morda bi bil osvobojen ravno tako zavriskal, kakor tam gozdni hlapec v grobi srajci, ki je s pesmijo veselo pozdravljaj svojega dekleta.

Ali župnik je moral nižje in nižje v meglo, in ko je sedel v vozu, je pokril sopar tako gosto okno, da ni mogel videti niti bobnečega gorskega potoka poleg železnice.

To je bila njegova prva vožnja na novi lokalni železnici. Zamišljaj si jo je bil vse bolj resno; a veselil se jo je že danes, da ga povede jutri zopet nazaj v ljubo domačijo. Menda mu pripelje ta železnica tudi kaplana, pa odpelje zapeljivca prav daleč odtod. Toda na kaj misli zopet. S tako mislijo se vendar prelomi spovedni pečat.

Misliti mora na kaj drugega. Ali vzlic dobremu namenu se vračajo njegove misli k skeleči rani. Jutri, kadar ga vpraša škof,

lačenja in prelišpavanja. In v času, ko omogoča principielno vprašanje prvega reda vsaki stranki, vedoč, kaj hoče, da si določi nespustljivo stališče, omahujejo tržaški narodnjaki, kakor da nimajo ne glave, ne udov, podobni truplu, katerega se je polotila paraliza. Volilna reforma je tako eminentno načelnega značaja, da mora sprito nje vsaka stranka pokazati svojo barvo; tržaška narodnjaska pa je pokazala kameleonsko prelivanje boj. Odločilna ni brutalnost narodnjaških razgrajčev na znanem shodu v «Nar. Domu». Absolutno odločilna pa je tedanja zatajitev volilne reforme. «Edinosti» je danes gotovo žal, da se njene korifeje takrat niso znale premagati in v drugem članku trdi, da narodnjaki nikoli niso hoteli preprediti volilne reforme. S to neresnico pa ne izboljša svojega stališča, kajti na tistem shodu so aranžerji v svoji resoluciji predlagali obstrukcijo ter izzvali glasovanje zanjo in tega dejstva ne bodo mogli nikoli utajiti. S to epizodo so izpričali pomanjkanje lastne zavednosti in enerzijske; stali so enostavno pod sugestijo umetno napihnjene «tužnega Korotana», doseči so hoteli sceničen efekt, «Mirove» in «Narodove» farizejske fraze so jim zmešale pamet in če je bil uspeh bombe, katero so vrgli takrat iz dvorane «Narodnega doma» pri eksploziji tak kakor pok rakete, je vendar neovržen fakt, da so bombo pripravili in vrgli. Obenem pa so donele tiste fanfare, ki jih je uglašil «Narod»: «Rajši obstrukcijo, kakor tako reformo!» «Edinost» je kratke pameti, ako hoče negirati to donkijotiado. Ali kratka pamet je menda v narodnjaških vrstah vsakdanja lastnost. Saj je bil bojnik omenjenega shoda tudi absolutna negacija gesla, ki so ga razglasili narodnjaki na prejšnjem, socialističnem shodu: «Reforma bode taka, kakršna more biti, ali reforma mora biti.

Torej: Nedoslednost, nezanesljivost, pomanjkanje zmožnosti, da bi stali na lastnih nogah. Kaj hoče gospoda?

Politike, uravnane v namenoma določeno svrhu kompromisne možnosti nočejo in ne znajo delati.

Politike, korakajoče dosledno po enkrat določeni poti pod zastavo jasnega načela, brez obzira na druge struje, politike, ki pa nosi ravno v svoji direktnosti elemente za resne kompromise v sebi, tudi nočejo in tudi ne znajo. Kaj torej?

Ej, kaj! Premodra «Edinost»! Razmatranja o eventualnem kompromisu so sicer nečasna; toda — socialisti, približajte se narodnjakom! Hic Rhodus, hic salta!

kako je zadovoljen z gospodom Grosom, ki mu je pripuščen za podporo, se mora močno premagati, da ne pokaže nevolje nad rečmi, o katerih zaradi izpovedi ne sme vedeti ničesar.

Smrdeča megla je ležala tudi po mestnih ulicah drugi dan, ko je korakal župnik Hercog že ob desetih mirne duše proti škofovi palači. Rajši počaka sam celo uro, nego da bi moral čakati prečastiti le trenotek.

V čakalnici pred škofovimi sobami je našel poleg komornega sluga že šest oseb. Razven enega duhovnika so bile same ženske, ki jih je izpoznal župnik po izrazu lica in po obleki takoj za tercijalke. Tukaj so se počutile menda prav kakor doma, kajti vstopivšega župnika niso niti pozdravile, temveč merile so ga z bodečimi pogledi. Stale so na kupu pa so šepetale, tako da ni bilo razumeji, kaj se pogovarjajo.

Navzoči duhovnik, star, a zelo suh gospod z redkimi lasmi je sedel poleg služabnikove postelje na lesenem stolu ter je gledal z ironičnim smehljajem na jezične ženske. Trenotek je zrl na vstopivšega žup-

Če vodi slepec slepca, pravijo, padeta oba v jamo. In na tej podlagi sanja «Edinost» kompromis. Kakor pijani tavajo narodnjaki semintja; socialisti — modruje «Edinost» — naj se jim približajo, to se pravi, tudi oni naj začno meriti cesto po širini. Kako si vendar ti patentni političarji predstavljajo tako zblizanje?

Zares, s tako politično in žurnalistično reprezentacijo, kakor jo imajo tržaški Slovenci, je čudo, da so si sploh še ohranili nekaj življenja. Zadovoljivo je, da so se znali oleti pogina kljub taki konfuznosti svojih političnih voditeljev in žurnalističnih predstavnikov. Iz tega dejstva samo je črpati upanje, da vstanejo in razvijejo svojo življensko moč, kadar se popolnoma otrsejo tega kitajskega voditeljstva.

Politični odsevi.

Odsek za volilno reformo je torej v četrtek sprejel Gessmanov predlog glede § 42, ki je postal skoraj fatalen za celo preosnovo. Hudi in dolgotrajni boji za takozvano varstvo okrajev so našim čitateljem znani. Sovražnikom cele reforme je dal ravno ta paragraf najlepšo priložnost za opozicijo, s katero se je dalo kaj poceni maskirati načelno nasprotstvo. Tega pa je bilo dosti na obeh straneh, na nemški ravno tako, kakor na slovenski. Poseben križ pa je bil še v tem, da je bil stvarni pomen paragrafa zelo majhen, nasprotno pa so igrali veliko ulogo psihološki momenti, nacionalna čast i. t. d. Krhkost «slovanske vzajemnosti» se je pokazala tudi posebno jasno. Poljakom je bilo vse drugo Hekuba, le svoje mandate so hoteli zavarovati kolikor najbolj mogoče. Zato je tudi končna kompromisna redakcija paragrafa pravi ričet in za Galicijo se določa vse kaj družega, kakor za druge dežele. Dočim je po sklepu treba za izpremembo volilnih okrajev v drugih deželah, da je navzočih 343 poslancev, se ne more izpremeniti razdelitve galiskih mandatov, ako ni navzoča vsaj polovica poslancev iz Galicije. Rusini pretrpe s tem zopet hujšo krivico, kakor vsi drugi narodi; ali dejstva, da ima poljski klub odločilno moč, ni mogoče prezreti in tako se je morala tudi tukaj idealna pravica ukloniti krivični realnosti. Neumestno pa je, ako se trobi, da pomeni sprejem Gessmanovega kompromisnega predloga zmago Nemcev; kajti cela volilna reforma je zmaga nenemških narodnosti, česar ne more izbrisati niti dejstvo, da so Nemci po svojem številu še protežirani pri razdelitvi mandatov. Izvrševalni odbor mladočeske stranke je to tudi priznal, ko je izrekel, da so storili njih poslanci vse za var-

nika, naenkrat je poskočil, pohitel k njemu in stisnivši mu roko, je dejal vzradoščen:

„Bog te pozdravi, Hercog!“

Vprašuje ga je ta pogledal ter mu je dal roko: „Res ne vem, ali si, ali nisi? Gospod Oettinger, kajneda?“

„Seveda sem. Dvajset let se že nisva videla, poznati me moraš pa vendar. Kaj sem izza tistih časov tako debel?“

„Ne zdi se mi,“ je odgovoril, smejoč se, Hercog, „kje pa si sedaj?“

„Kje? No, tukaj, v središču škofije.“

„Še vedno si stari šaljivec, kakor v lemenatu. Menim, kje si župnik?“

„E, e! Jaz — pa župnik! Kaj ne veš, da sem še kaplan?“

„Kaj? Še vedno kaplan? Kje pa si torej za kaplana?“

„Tega pa sam ne vem.“

„Pa najdeš težko domu, ako ne veš, kje si doma.“

„Mar ne veš, da ni kaplan nikjer doma? Doslej sem bil že na sedemintridesetih mestih, pa upam, da doživim kmalu jubilej petdesete kaplanije. Seveda pride sedaj kratek

stvo čeških interesov, kar je bilo mogoče v danih razmerah. In Čehi pravzaprav niso dosegli toliko, kakor Slovenci.

Kakor vse razprave o volilni reformi, tako je rodilo tudi pogajanje o ominoznem paragrafu 42 pojave, ki sicer niso navadni v parlamentarnem in konstitucionalnem življenju. Javili smo že v zadnji številki, da so bili poklicani parlamentarni ministri k cesarju, ki je izrazil željo, da bi se čimprej rešilo volilno reformo. Pojav je nenavaden, ali iz njega se ne da nikakor sklepati, da bi bila postopala krona neustavno, kar socialni demokratje o tem objektivneje pravico lahko povedo, ker je njih načelno stališče napram monarhizmu dobro znano. Beckova vlada je prevzela naloge, izvesti volilno reformo in če spomni vladar parlamentarne ministre na to, ima ravno tako pravico, kakor sme nedvomno imeti politično mnenje, katero je izrazil z besedami, da se ne more več voliti po sedanjem volilnem redu. Na namen eventualnega oktroiranja se lahko sklepa iz teh besed, da bi pa pomenile naravnost žuganje, se ne more nikakor trditi in slabo se poda tarnanje o poseganju krone v javne zadeve ljudem in strankam, ki pošiljajo deputacije k vladarju s prošnjami, katere se more le konstitucionalno rešiti. Še več kakor smešno pa je, ako se spravlja socialna demokracija v zvezo z ministrskimi avdiencami pri Francu Jožefu. Tako daleč le še nismo, da bi bil kak socialni demokrat persona grata na avstrijskem dvoru in ves nastop socialne demokracije za volilno reformo od lanskega strankinega zbora sem je bil preveč očiten, da ne bi poznala javnost tistih sredstev, ki jih je rabilo organizirano delavstvo. Kratkovidni pa so političarji, ki ne morejo razumeti, da postane zahteva proletariata lahko tudi interes države in da dela tedaj rešitev enega vprašanja lahko enake brige nasprotnim polom.

Kar je povedal cesar parlamentarnim ministrom, je pa povrh vsega samoposebi umevna stvar. Saj tiči v bistvu parlamentarne vlade, da reprezentirajo parlamentarni ministri stranke, iz katerih so izšli in da po reciprociteti dotične stranke podpirajo svoje ministre. Torej je povsem konstitucionalna naloga ministrov, da se zavzemajo pri strankah za svoj program, ne katerem stoji volilna reforma v prvi vrsti. Če pa tega ne morejo, izgube svojo legitimacijo in posledica je kriza. Vlada, ki se je pri svojem rojstvu zavezala za volilno reformo, ima skrb, da se je tudi izvrši in če nastane nevarnost za načelno točko njenega programa, je njena dolžnost, da porabi svojo avtoriteto. Predložiti načrt zbornici, potem pa s prekrizanimi rokami nonšalantno gledati, kaj

presledek. Od mojega zadnjega mesta v Hartbergu sem odstavljen.“

„Kam pa prideš sedaj? Morda te dobim jaz za kapelana?“

„Ti, tako hitro ne gre to, ako se odstavi človek kar čez noč.“

„Kaj si pa zopet naredil?“

„Glej, še sam ne vem. Ali čez eno uro ti lahko povem, ako bodo dotlej že vse denunciacije v zapisniku.“

„Kaj pridejo te vse pred nama na avdienco?“

„Mar živiš na mesecu, moj župnik, pa ne veš, da velja škofu tercijalke, ki mu pri naša vesti o človeških hudobijah, več kakor deset duhovnikov, — namreč takih kakor midva?“

„Molči, molči, to vendar ni res.“

„Bodeš videl. Glej, ravnokar pelje sluga zopet dve, ki ste prišli pozneje od mene, v sobano. Midva lahko čakava. To je tudi edino, kar razumem o politiki.“

„To je seveda malo in prav nepolitično. Naša politika pravi: Čakati ne moremo in

se bode zgodilo, znajo tudi marionete. Ravno teh pa ne prenaša parlamentarizem.

Da je situacija provzročila nenavaden korak, so pa zakrivali ravno neodkritosrčni sovražniki volilne reforme. In ravno oni imajo najmanj pravice do tožbe. Kdor hoče sedeti na dveh stolih, mora pripisati sam sebi, ako sede končno nepričakovano na tla.

Odsekovo delo za volilno reformo je končano. Odločena je bila usoda reforme v odseku že pretečeni teden, ko je bil sprejet kompromisni predlog zaradi varstva volilnih okrajev. Izmed točk, za katero je bilo še kaj zanimanja, je bil le še poljski predlog o deželni avtonomiji, s katerim se je bil pečal poseben pododsek, in pa nemška zahteva, da se zagotovi Nemcem na Češkem in Moravskem gotovo število mandatov v delegaciji. Starzynskega avtonomistični predlog, ki sicer ni kdove kako dalekosežen, je bil golovo neumesten in treba je bilo precej sofistike, da se je prikazalo v resnici neobstoječo zvezo predloga z volilno reformo. Centralizem je v državi, sestavljeni iz toliko narodov kakor Avstrija, neopravičen in ne more biti vir pravice. Toda prave težave ne tiče v raznovrstnosti dežel, temveč v mnogovrstnosti narodov, pa se ne gre samo za to, da se odpravi centralizem, temveč važnejše je vprašanje, kaj ustvariti mesto njega. Deželna avtonomija pa ne odgovarja potrebam narodov in vsako razširjanje deželnih kompetenc je pravzaprav le nova zapreka na poti do narodne avtonomije, s katero nima deželna prav nič skupnega, temveč jo naravnost izključuje. Poslanec dr. Grabmayr, ki je poročal za pododsek, je govoril navidezno zelo spravlivo in poslanec Starzynski ga je zato hvalil. Grabmayr je namreč dejal, da je centralizem le toliko časa opravičen, dokler so imeli Nemci večino v državnem zastopstvu, da pa nima več smisla, ko nastopi stalna slovanska večina v parlamentu. To bi bilo vse prav, ali konsekvence, ki jih je izvajati iz tega dejstva, so vse drugačne, nego jih je označil Grabmayr in predlog Poljakov, ki nočejo nič drugega, nego doseči absolutno nadvlado nad Rusini v Galiciji. Ravno v času, ko se ustvarja podlaga za nov parlament, je nesmiselno, posegati v njegov delokrog, v katerega spada gotovo tudi narodno vprašanje, o katerem bode imel bodoči državni zbor menda drugačno mnenje, kakor sedanjí. Ali Starzynskega predlog je zagovarjala tudi vlada in bil je vsprejet z 22 proti

16 glasovom. Potem sta prišli na vrsto še dve resoluciji; eno je predložil Starzynski o določbi pojma «deželna kultura», drugo dr. Tollinger, ki predlaga, da je pri vprašanjih o kompetenci med državnim in deželnim zborom najprej vprašati deželni odbor. Obe resoluciji se je vsprejelo. Pergelto v predlog, ki je zahteval posebno varstvo za nemške mandate s Češkega in Moravskega v delegaciji, je bil odklonjen. Potem je bil izvoljen dr. Löcker za poročevalca v zbornici. Odsek ima rešiti le še zakon o volilni svobodi, ki pride v sredo na vrsto. Löckerjevo poročilo je kratko, kar je samoobsebi razumljivo. Kdor ni spal celo leto, gotovo ne potrebuje cele knjige in sovražniki volilne reforme so imeli itak že dosti priložnosti za nagajanje.

Odsekovo poročilo je bilo v torek predloženo zbornici in poslanec Geßmann je podal predlog, da se obravnava stvar nujno, kar je bilo tudi sprejeto. Zbornica začne z drugim čitanjem prihodnji ponedeljek.

Obstrukcionisti so preložili svoj tabor sedaj v zbornico. V odseku je volilna reforma vzlic vsem intrigam dovršena, torej nadaljuje svojo plemenito igro v plenumu. Seveda ne manjkajo med njimi slovenski liberalci. Kajpada bodo tudi to norost utemeljevali s koroškimi Slovenci, le da jim nihče ne bode verjel, da se more zboljšati kak zakon s tem, da se ga prepreči. V bratskem objemu so se našli s Klofačianci in s plemenitim grofom Sternbergom, pa so vsi skupaj vložili 26 nujnih predlogov. Slovenci se bodo čudili, da razvijajo naši liberalci naenkrat tako delavnost, dočim se ni ves čas niti vedelo, da zastopa sploh kdo na Dunaju slovenski liberalizem, vložje sedaj kar na eni seji, dr. Tavčar pet nujnih predlogov, Ferjančič in Plantan pa vsak po enega; vrhutega Tavčar in Plantan še vsak po enega, ki pa nimata dosti podpisov. Ta presenetljiva marljivost je pa neplodna, ker pride vsled Gessmannovega predloga volilna reforma v ponedeljek v specialno debato in gospodje menda v tem parlamentu sploh ne pričakujejo več razprave o svojih predlogih. Tajen odgovor pa imajo gospodje z Vsenemci, ki uganjajo s svoje strani enake burke. Tako je vložil znani Franko Stein nujen predlog, ki prekaša v norosti vsako dosedanje neumnost na tem polju. Neprostovoljni kofnik ne zahteva nič drugega, kakor da naj pošlje cesar kronске dragocenosti, krono žezlo i. t. d. v Berlin na

razpolago cesarju Viljemu, ker — so posedovali te dragocenosti nekdanji «cesarji svete rimske države nemške narodnosti». Ker predlog ni našel potrebne podpore, so izlili Vsenemci svoj žolč nad sonarodnjaki, in razume se, da je smrdelo daleč naokoli. Čuditi se je le, da niso prišli naši liberalci nemškim klovnom na pomoč. Če so že za vsako neumnost, zakaj ne za to?

Za domobranskega ministra na mesto Schönaicha, ki je postal vojni minister, je imenovan feldmarsallajtnant pl. Latscher, dosedanjí zborni poveljnik v Jožefovem. V torek se je že predstavil zbornici.

Položaj na Ogrskem je postal zopet kritičen. V lastnoročnem pismu, ki ga je poslal cesar odstopivšemu vojnemu ministru Pittreihu, označuje vladar kot vzrok te demisije, da Pittreich ni mogel doseči tega, kar je izpoznal kot nujno potrebo za izpopolnitev vojske, namreč zvišanje rekrutnega kontingenta, kateremu se upirajo Madjari. Nekateri časopisi so na to zatrdili, da je bil med pogoji za svoječasno pomirbo med krono in koalicijo tudi ta, da se koaličijska vlada ne bode upirala zvišanju števila novincev, ako bode potrebno; nekateri trdijo celo, da je Wekerle to naravnost obljubil, da predloži ogrska vlada tozadeven predlog. Koaličijski listi pa prerekajo to z vso odločnostjo in Wekerle je na seji finančnega odseka tudi sam zatrdil, da se ni vlada zavezala na nič. Ker se piše, da je bila ta pogodba med krono in koalicijo tajna, pravi Wekerle, da vlada lahko brez strahu objavi pogodbo z vladarjem, da pa tega nima pravice zahtevati tuja država, Avstrija. Menda pa tudi ta kriza ne bode tako huda, kakor jo žele naslikati nekateri časopisi.

Volitve za črnogorsko skupščino, ki je sklicana na 31. oktobra, so vendar končale s tem, da je izvoljena še precej močna opozicija, ki je ustanovila svoje lastno glasilo «Slobodna riječ». Izvoljeni so trije ministri, 8 mestnih poslancev, 9 sodnikov, 1 učitelj, 4 popi, 1 zdravnik, 13 aktivnih in 5 vpokojenih uradnikov. V devetih okrajih so potrebne ožje volitve.

Smrtno kazen odpravijo na Francoskem. Justični minister je predložil zakonsko osnovo, katero je ministrski svet odobril in ki pride v ponedeljek v zbornico. Nedvomno je, da bode zakon sprejet. Vojni minister Picquart predlaga, da se odpravi vojna sodišča.

Domače stvari.

Mladočehi so se silno zamerili tistemu «Slov. Narodu», ki do nedavnega časa še ni poznal in vpošteval nobene druge češke stranke. Njegovo nemilost so si seveda nakopali le zato, ker so pametno ravnali pri volilni reformi. Kadar so res uganjali burke in streljali kozle, jih «Narod» nikoli ni grajal. Sedaj pa izigrava liberalni list proti njim — «Politiko», nemško glasilo čeških fevdalcev in Staročehov. Kako drzno vodi svoje čitatelje za nos, je pokazal v soboto z dolgim citatom iz omenjenega nemškega lista, kateremu je naredil kratek uvod, v katerem pravi, da pišejo, izvzemši «Nar. Listy» vsi neodvisni listi proti postopanju Mladočehov. Mi nismo zagovorniki mladočeske stranke, ali da se citira «Politiko» kot neodvisen list, je vendar smelost, ki presega dopustne meje. «Politik» ne more pisati drugače, kakor volilni reformi sovražno, a ne zaradi njenih pomanjkljajev, temveč zato, ker sovraži splošno in enako volilno pravico. Da je fevdalci ne marajo ni treba posebej razlagati; Staročehi, odnosno žalostni ostanki te nekdanj vsemočene stranke, so pa edina češka politična organizacija, ki je nastopila demonstrativno proti splošni in enaki volilni pravici in ki intrigira proti njej z najpodlejšimi sredstvi, katere najbolje osvetljuje infamni slučaj s «Politikino» sestroico, «Narodni Politikom». Staročesko-fevdalno glasilo citira «Narod» kot neodvisen list, o resnično svobodomiselnih listih pa molči kakor grob. Da ne pové, kaj pravi «Pravo Lidu» ali «Rovnost»,

nočemo. Dobiti moramo zopet šolo in še marsikaj.

„Reci rajši: Vse.“

„Morda imaš prav. A povej mi vendar: Kako da še nisi župnik?“

„Zgolj zaradi patriotizma. Smeješ se? Pa je res: Boljšega patriota ne najdeš v Avstriji, kakor sem jaz.“

„Pa nimaš še nobenega reda?“

„To zopet ni nič za smeh. Gotovo bi ga bil že dobil, ker porabim vse, kar imam, za kolke na prošnje. Stosedemdesetkrat sem že prosil za župnijo. Sam lahko izračunaš, koliko požro kolki. Vse, kar si more kaplan odtrgati od ust. To ve gotovo tudi minister, pa mi le iz usmiljenja še ni dal reda, ker bi moral lakote umreti, ako bi moral plačati še takse.“

„Sreča zate, da imaš še svoj stari humor; drugi človek bi bil že obupal na tvojem mestu. Ali povej mi odkritosrčno, zakaj ne dobiš župnije.“

„Poglej me vendar, pa bodeš vedel takoj. Poglej moj trebuh; ta je vendar največja kanonična zapreka.“

„Ne govori neumnosti.“

„Res da ne. Glej, spominjam se prav dobro, kako sem ministriral, ko sem hodil

v šolo. Kaplan je bil čisto suh, župnik je imel že izdaten trebušček. Na izpit je prišel gospod dekan; ta je imel že debelejši trebuh, kakor naš gospod župnik. Enkrat je prišel kanonik obiskat župnika; ta je bil še debelejši od dekana. Enkrat pa je prišel celo škof na birmo. Ta je bil tako debel, da skoraj ni bilo prostora več v zakristiji. In ko so klečali vsi pred altarjem, kaplan, župnik, dekan, kanonik in škof, se je zasvetilo v mojih malih možganih, da je trebuh v cerkvi glavna stvar, pa sem pokleknil kot ministrant in sem tiskal trebuh predse, kakor da hočem postati kar papež.“

„Ti imaš posebno merilo za hierarhična dostojanstva.“

„Edino pravo. Ali ni bil strašno debeli škof Stadinger prav dostojen škof? In njegov naslednik ni imel trebuha, prav kakor jaz ne, zato mu je bila vsa politika skrivnost in sreča je bila za našo stranko, da je kmalu umrl. Zato pa je bil naš sedanjí že v zibelki določen za škofa. Ali ga že dolgo nisi videl? Veruj mi, da postane kmalu lahko kardinal. Za škofa je že predebel.“

Dalje prih.

ni nobena tajnost. Ali človek bi mislil, da je »čas« svobodomiselnim meščanskim Slovincem najbližje češko glasilo. Ne, liberalni »Narod« citira rajši Schwarzenberg-Brafovo »Politik«, s katero konkurira v klerikalizmu edini »Čech«. Tak je danes slovenski »liberalizem«.

Diskusija s »Slov. Narodom« je za ljudi, ki jim ni prirojena surovost, prav neprijetna stvar, kajti gospodje iz Knafovih ulic imajo že to navado, da postanejo surovi, čim jim zmanjka idej in argumentov, kar se zgodi prav pogostoma. V ordinarnosti znajo biti tedaj zelo radikalni in besno zmerjanje se jim zdi tedaj vrhunec žurnalističnega talenta, katerega je sicer prav težko najti v predalih lista, ki hoče biti glasilo slovenske inteligence. Ako bi bili taki izbruhi sporadični, bi se še lahko zatisnilo oči; človek, tudi če sedi v kakšni redakciji, je vendar le človek, podvržen strastem, katerih ne more nikoli popolnoma premagati. Ali pri »Slov. Narodu« ni polemike brez žgarnjarskega razsajanja, tako da se mora pristuditi čitanje tega organa vsakemu človeku, ki ima le količkaj estetičnega čuvstva: To pa je pojav, katerega se ne sme enostavno ignorirati, kajti upliv časopisja je vendar prevelik, da bi se moglo mirno prenašati zastrupljanje čitačevega ljudstva s snovjo, ki mora zapustiti svojo sled v konzumentih take lektire in vzbuditi najnižje instinkte v njih notranjosti. Kadar se je »Narodu« povedalo, da je njegova pisava preveč podobna listom iz ameriškega zapada, je imel seveda pri rokah sto izgovorov: Razmere zahtevajo tako pisavo, surovost nasprotnikov jo provzroča, brezobzirnost je potrebna, čemu zavijanja itd. Ali tako se izgovarja, če »Narod« prav dobro, da je med tem, kar se zahteva in med tem, kar on pobija, velikanska razlika. Vsako stališče se lahko brani, o vsaki stvari se lahko polemizira, vsako nasprotje se lahko napada, ves boj je lahko nepopustljiv, radikalen, tudi brezobziren, ne da bi vendar iz njega tako dišala butika, kakor iz »Narodovih« izlivov. Od žurnalista se ne more zahtevati, da bi znal več kakor pač zna; od nerodnega peresa ni pričakovati, da bi pisalo elegantno. Ali pristojnosti se lahko terjajo od vsakega, ki hoče igrati ulogo narodnega pedagoga. In to se hode zahtevalo od »Naroda«, pa če ne pomagajo opomini, se bode našlo druga, izdatnejša sredstva. Našlo jih bode vsaj organizirano delavstvo, ki se je že naveličalo nizkosti in proststva tega lista.

Če boli dr. Tavčarja, da je zalezal s svojo konfuzno politiko iz blamaže v blamažo, kar je opazovala vsa avstrijska javnost, naj blagovoli stresati jezo nad seboj in nad tistimi, ki so mu ravno tako modro svetovali, kakor je sam modro mislil. »Narodu« pa Tavčarjeve kolebocije ne dajejo pravice, pljuvati po socialno-demokratskih poslancih, ki presegajo naše liberalne celebritete za celo goro in ki jih poznajo modrijani v Narodni tiskarni ravno toliko, kolikor prebivalce na Marsu. S pravljico, da tiči »značajnost« v tisti »doslednosti«, ki brani človeku javno priznati, da se je izpremenil in razvil, ki mu velevali ostati v stranki, v katero je vstopil kot nezrel mladenič tudi tedaj, ko je že davno izpoznal, da to ni bila prava ljubezen, s to pravljico ne opravi »Narod« prav nič več. Izpremeniti svoje »mnenje«, ako se je človek prepričal, da mora storiti to, ako hoče ostati zvest sam sebi, je na takih razkrižjih edina značajnost, vsekakor bolj značajno, kakor pa da vztraja človek v liberalni stranki le zato, ker je bil vedno njen pristaš in ker je prelen, da bi skušal urediti svoje korake po korakih časa. Pernerstorfer, ki se vanj zaletava »Narod«, pa je ravnal konsekvntno, ko je vstopil v socialno-demokratsko stranko, izpoznavši, da je edina, v kateri je prostora za njegovo demokratsko misljenje in delovanje, ki je zavednemu delavstvu predobro znano, da bi mu mogel »Narod« dopovedati kaj drugega. Ko ni imela socialna demokracija še enega lastnega zastopnika v avstrijskem parlamentu, je bil poleg starega dr. Kronawetterja edini Perner-

storfer, ki se je resno zavzemal za interese proletariata ter zastopal demokracijo v zbornici. To delo ga ni moglo končno dovesti nikamor drugam, kakor v socialno demokracijo; da pa ni bil socialist že od rojstva, je morda »Narodovemu« uredništvu uganka, ne pa ljudem, katerim ni razvoj samo prazna beseda. Vsekakor je storil Pernerstorfer več za delavce, nego vsi slovenski liberalci skupaj, ki jim je še danes delavski svet s sedmimi pečati zapečaten knjižica. Dr. Adlerja pa tudi ne bode treba šele varovati pred »Narodovimi« izbruhi.

Toda ne zamerili bi liberalnemu glasilu tega napada, če ne bi bil zopet tako perfiden in surov, kakor je to navada, kadar imajo »svobodomiselní« gospodje največ razloga, da bi se jezili sami nad seboj. Notica sobotnega »Naroda« kar mrgoli izrazov, ki jih morda smatrajo za krepke v družbi Dionizovih oboževalcev, ki pa morajo naleteti na najstrožjo obsodbo v društvu civiliziranih ljudi. Najbolj perfidno pa je, če se podtika Pernerstorferju in Adlerju osebno koristolovstvo, ko je znano, da bi oba s svojim blestecim talentom lahko žela bogate žetve, ako bi jih posvečala kapitalistični buržoaziji, namesto delavstvu. Posebej pa še odklanja slovensko delavstvo impertinentno »Narodovo« žalitev, da sluša brez lastnega prepričanja kakšne »dunajske papeže«. Ako bi imeli slovenski liberalci toliko lastne volje in zavednosti, kolikor je ima organizirano slovensko delavstvo, tedaj ne bi bila prijadrala s svojo razbito barko v vode, v katerih jo pričakuje neslaven pogin. »Narodu« svetujemo, naj se navadi pristojnejšega tona, ako noče, da mu zapoje delavstvo pesem, ki mu bode zvenela v ušesih dlje nego mu bode ljubo.

Vsled zadnjih ukrepov deželne odpora, tičočih se deželne blaznice, se je sestavil poseben odbor brez obzira na stranke, ki skliče v nedeljo, 11. t. m. ljudski shod v tej zadevi, v kateri je prizadeta vsa javnost. Opozorjamo svoje čitatelje in somisljenike že sedaj na ta važni shod. Prostor in vse kar je potrebno, bode objavljeno s posebnimi vabilii.

Ljubljanska predilnica stoji pred likvidacijo. Uradni list objavlja vabilo na izredni občni zbor, ki bode dne 1. decembra v Trstu, ter ima na dnevnem redu predlog za likvidacijo družbe, nastavljanje likvidatorjev in določilo o načinu likvidacije. Kaj namerava družba storiti za delavce, ki so ji pridelovali dividende, se ne ve.

Čudno licitacijo prireja srbski kralj Peter. Ljubljanski župan Ivan Hribar je odklonil red sv. Save tretjega reda. Srbsko veličanstvo, kateremu pripisujejo entuziasti za »narodne« dinastije izredno demokratsko mišljenje, pa menda ne razume, da more kdo načeloma odklanjati taka odlikovanja in ponuja sedaj, kakor javlja neki belgrajski list, našemu lordmajorju svetega Savo drugega reda. Ne vemo, kaj stori sedaj gospod Hribar. Bilo bi zanimivo izvedeti, ali sploh ni sredstva, da bi se človek obranil tacega nadlegovanja.

Predavanje v Trstu. »Ljudski oder« je otvoril letošnjo sezono pred ugodnimi avspicijami. Priredil je pretečeni teden cikla predavanj, ki je privabil vzlic slabemu vremenu in čezurnemu delu v mnogih velikih podjetjih prav lepo število poslušalcev v veliko dvorano »Delavskega doma«. Delavstvo je pokazalo, da čuti živo potrebo izobrazbe in »Ljudski oder« ima zadovoljščino, da izpolnjuje s priredbo svojih predavanj kulturno nalogo, katero uvaža delavstvo bolj in bolj. Obžalovanja je vredno, da velja to samo za delavstvo, a društvo mora že računati s faktom, da je veliko lažje vzbuditi zanimanje za tako delo med proletariatom, kakor med našo inteligenco. Prav pičlo je bilo število udeležencev iz meščanstva in videti je, da se bode moralo izpremeniti še marsikaj, preden se navadi tudi ta sloj prav oceniti vrednost popularne znanosti. Kolikor smo mogli opazovati, so imeli tudi poslušalci izmed inteligence užitek ob zadnjih predavanjih in sklepali se da, da so večinoma predsodki tiste ovire, ki jih je naj-

težje premagati. Delaycem se je pa poznalo, da so jih tudi ta predavanja razveselila in to je gotovo najmočnejša vzpodbuja za »Ljudski oder«, ki se je lahko prepričal, da je njegov trud uvaževan in da bode njegovi setvi sledila obilna žetev.

Letošnjo vrsto predavanj je otvoril sodrug Etbin Kristan s sledečimi predmeti: V četrtek zvečer: »Socialni problemi«; v petek zvečer: »Žensko vprašanje in socializem«; v soboto zvečer: »Proletariat in moderna književnost«. V petek dopoldan pa je bilo predavanje za peke, ki se vsled svojega dela ne morejo udeležiti večernih priredb, o predmetu »Država in delavstvo«. Tukaj ni prostor, da bi reproducirali vsebino predavanj in tudi izveček bi zahteval preveč obsirnosti, ako bi hoteli podati vsaj deloma verno sliko predavateljevih izjav. Trzaskim delavcem je predavatelj dober znanec, ki zadene prav srečno ton, s katerim se vcepi proletarskim poslušalcem zanimanje za stvar. Njegov živi način trdiranja drži poslušalce od začetka do konca v tisti napetosti, ki jim stori poslušanje prijetno, a jih vendar ne utruji; zlasti pa so njegova predavanja res popularna, podavajoča poslušalcem mnogo materije, a v obliki, ki omogoči lahko prebavo. Delavstvo je pa za take stvarine zelo vsprejemljivo in kdor zahaja redno na predavanja »Ljudskega odra«, opazi lahko, kako se stopnjuje ta lastnost proletariata, ves dan vpreženega v delo, in vendar si ohranjuječega toliko duševne prožnosti, da se peča zvečer s snovmi, o katerih se je včasih trdilo, da so previsoke za priprosto ljudstvo. Inteligenca delavstva, ki zahaja na ta predavanja, se očitno krepi in mu daje novih sposobnosti za njegove boje. Kakor slišimo, si je zagolovil »Ljudski oder« lepo število priznatih predavateljev za letošnjo sezono in želeli je le, da bi naplačali delavci ta veliki trud s tem, da razširjajo bolj in bolj krog rednih poslušalcev. V znanju je moč — to velja tudi za slovensko delavstvo.

Shodi.

Divča. V ponedeljek, dne 29. t. m. je bil v salonu gostilne gospoda Mohorčiča železničarski shod, kateremu je predsedoval sodrug Konobelj. Z zadovoljstvom lahko konstatiramo, da je bila udeležba tako velika, kakor še na nobenem tukajšnjem shodu; salon sam, ki je bil natlačen, je bil premajhen, in tudi v sosedni sobi se je nabralo še lepo število udeležencev. Zastopane so bile vse kategorije z obeh železnic. Na dnevnem redu je bila »organizacija in položaj železničarjev«. Govoril je sodrug E. Kristan iz Ljubljane, ki je skrajno poljudno, a obsirno — govor je trajal na 2½ uri — obdelal predmet dnevnega reda. Agitacijski uspeh tega shoda je izredno velik. Pa je v našem zapuščenem kraju res treba take agitacije in edino socialna demokracija je zmožna, nadomestiti našemu zanemarjenemu ljudstvu vsaj del izobrazbe, katere mu ni dal nihče, a katero vendar krvavo potrebuje v svojem nad vse težavnem boju za obstanek. Kdor opazuje, kako je bilo ljudstvu brezskrbno prepuščeno ljubemu slučaju, tudi lažje razume, da so tukaj plačilne in službene razmere še mnogo slabše, nego drugod. Organizacija pa je edina moč, na katero se more zanašati tudi tukajšnje delavstvo. In veselo znamenje je, da narašča organizacija od dne do dne.

„Rdeči Prapor“ izvod po 10 v. se dobiva v Ljubljani v tobakarnah: Blaž, Dunajska cesta; Franzot, dr. kolodvor, Spod. Šiška; Kušer, Sv. Petra cesta; Pichler, Kongresni trg št. 3; Svatek, Glavni trg; Sešark, Selenburgove ulice; Velkavrh, Sv. Jakoba trg; Kleinstein, Jurčičev trg. — **Jesenice:** Mesar Jakob štev. 101. — **Trst:** Lavrenčič, Piazza Caserma. — **Gorica:** Krebelj Peter, Kapucinske ulice štev. 1. — **Reka:** Ricardo Camera, Corso 16.

Socialni pregled.

Uspeh v vprašanju starostne preskrbe je doseglo tobačno delavstvo iz za dolgotrajnega boja svoje organizacije. Leta 1903 je predložila organizacija generalnemu ravnateljstvu prvo spomenico, v kateri je zahtevala reformo starostne preskrbe, ne da bi se bila takrat direkcija zganila. Organizacija pa je nadaljevala boj, vedoča, da drevo ne pade ob prvem udarcu sekire. Lani je zveza na svojem obnem zboru sklenila jasno določene zahteve, in sedaj so izdane nove provizorične ustanove, ki stopijo s 1. januarjem 1907 v veljavo in naj veljajo do vpeljave splošnega starostnega in invalidnega zavarovanja. Koncesije, ki jih obsegajo nove določbe, niso nikakor take, da bi mogle zadovoljiti prizadeto delavstvo v polni meri. Zvišanje preskrbnine je zlasti z ozirom na splošne draginjske razmere nezadostno, najstrožjo kritiko pa izziva določba, da veljajo novi zneski le za tiste, ki pridejo po novem letu v starostno preskrbo, ne pa za delavke in delavce, ki so že v pokoju.

Izboljšanje novih določb je razvidno iz sledečega:

Dosedanji statut določa rente za prvo kategorijo dnevnih 80 vin., za drugo 70, za tretjo 60, za četrto 50, za peto 40 po desetletnem delu. Po štiridesetletnem delu se te rente podvoje. V teh mejah se zvišujejo rente od deset do deset let, tako da velja n. pr. za 19 let enaka renta, kakor za 10.

Po novih določbah se računa renta mesečno ter iznaša po desetih letih: Za prvo kategorijo 27 kron, za drugo 24, za tretjo 21, za četrto 18, za peto 15. Po štiridesetih letih se rente podvoje, med temi leti se pa ne zvišujejo od deset do deset let, temveč vsako leto.

Tako zvišanje iznaša za vsako leto:

V prvi kategoriji 90 vin., v drugi 80, v tretji 70, v četrth 60, v peti 50 vin. na mesec.

Ako je bila delavka ali delavec zadnje leto do šest mesecev v delu, je to računati za celo leto. Po šestdesetem letu starosti, ali po štiridesetem službenem letu ima vsakdo brez zdravniškega preiskovanja pravico do rente.

Kdor postane pred desetim, ali po petem letu nesposoben za delo, dobi odpravnino, ki iznaša za prvo kategorijo 162 kron, za drugo 144, za tretjo 126, za četrto 108, za peto 90 kron. Enako odpravnino dobi tisti, ki postane nesposoben za delo vsled prometne nezgode, že po treh letih. Ta določba je vsekakor nehumana, kajti kdor postane nesposoben za delo vsled nezgode, bi pač zaslužil to malenkostno odpravnino brez ozira, ali je bil par tednov več ali manj v tobačni tovarni.

Sicer pa se bode o tej reformi sploh še govorilo.

Pekovski delavci, pozor! Na javnem ljudskem shodu, ki je bil dne 27. oktobra v Studencih (Brunndorf) pri Mariboru, sklican po lokalni organizaciji socialne demokracije, je sklenjen bojkot proti tukajšnjemu pekovskemu mojstru Heinrichu Mulecu, ki se ni hotel držati tarife strokovne organizacije pekovskih delavcev, katero je bil podpisal. Vse zavedne pekovske delavce se torej opozarja, naj ne sprejmejo dela pri tem delodajalcu, marveč naj bodo solidarni s svojimi tovariši, ker edino tedaj je mogoče doseči uspeh pri takih trdovratnežih. — Ostalim cenjenim čitateljem in prijateljem delavstva se priporoča, naj si pokličejo v spomin sklenjeni bojkot proti tvraki Kosler v Ljubljani ter naj ne pijejo Koslerjevega piva.

Trbovlje. (Neodkritosrčnost premogokopne družbe.) Ob času zadnje stavke se je izgovarjala trboveljska premogokopna družba, da je povišanje mezde in akorda nemogoče, ker je imela takrat baje neugodne ugovore. Obljubila je pa, da ustreže delavcem, kadar se izpremene te razmere. Vsled tega so predložili delavci potom ru-

darske zadruga družbi spomenico, katero smo v glavnih točkah svoječasno objavili. Dne 13. septembra se je to zgodilo, sedaj so pa dobili delavci odgovor, ki zasluži, da se ga objavi. Glasi se tako:

«Lokalnemu delavskemu odboru v Trbovljah. Naznanjamo, da je podala naša družba sledeči odgovor na dne 13. pr. m. od delavstva predloženo spomenico: 1. Mezda za gosposki siht se zviša kopačem z 2 K 21 vin. na 2 K 50 vin., pomožnim kopačem z 2 K na 2 K 30 vin., voznikom z 1 K 55 vin. na 1 K 80 vin. Zahtevo 20 odstotnega zvišanja akordne plače na odkopih, v rovih in za druga dela v jamah in na dnevu se mora odkloniti z ozirom na zvišanje, ki se je zadnji čas izvršilo. 2. Plača na odkopih, kjer je vročina večja kakor 30 stopinj Celzija, je itak tako urejena, da dosežejo delavci povprečno več kakor 3 K mezde. 3. Kar se tiče zahteve kopališča, se jo izpolni, čim bode izgotovljen vodovod iz Save. S spoštovanjem Teutschert.»

Ta odgovor je tak, da je vsakomur, kdor pozna rudarske razmere, razumljiva nezadovoljnost delavstva. Kdor jih ne pozna, bi lahko mislil, da dovoljuje družba upoštevanja vredne koncesije. V resnici je izboljšanje minimalno, kajti cela množica delavcev ne pride celo leto do gosposke sihte in zanje nimajo te koncesije nobenega pomena. Važno bi bilo ravno 20 odstotno zvišanje za akordne in izvenjamske delavce, to pa odklanja družba «z ozirom na dejansko zvišanje zaslužka iz zadnjega časa». Ta družba res lahko govori o zvišanju. Toda kaj pomeni to, če je pridobil semtertja kak delavec par vinarjev? Splošnost nima od tega ničesar in delavci, ki pridejo na slab delavni prostor, pa zaslužijo po 1 K 90 vin. do 2 K 10 vin., se lepo zahvaljujejo za tako izboljšanje. Družba se sklicuje na povprečno plačo. V poštev naj se pa vzame delavce, ki morajo delati na slabih mestih, pa jih vročina tako mori, da ne morejo producirati toliko kakor na drugih prostorih in še to z največjim trudom. Ko so razdeljevali akord, je dejal pretečeni mesec neki kopač prometnemu vodji: «Že zopet je akord tak, da bomo morali delati celi mesec za nezabeljene žgance.» Ker je bil tako predzren, da je povedal gospodu vodji resnico, je dobil 10 K kazni in je moral res celi mesec delati za nezabeljene žgance. Glede higijenskih naprav tolaži družba delavce in jih bode menda tolažila toliko časa, da se splodi kakšna epidemija. Itak je čudež, da se to še ni zgodilo v Trbovljah. Sramotno je pa sploh, da morajo delavci opominjati družbo zaradi higijenskih potrebščin.

Razmere v Trbovljah so pa itak že tako slabe, da je treba dobro porcijo potrpežljivosti in samozatajevanja, ako hoče človek prenašati to življenje. En primer je značilen. V desetem stoletju se je reklo, da je blazno, ako si mora mizarski pomočnik, ki dela pri mojstru, sam napraviti orodje. V Trbovljah je v dvajsetem stoletju še tako, da si mora oskrbeti delavec vse orodje sam in če se mu kaj pokvari, mu ne popravi družba ničesar, temveč na lastne stroške mora skrbeti za vse. Družba daje delavcem delavni prostor, takozvano centralo, na razpolago, ali delavci morajo sami opraviti centralo z orodjem. Ako bi dobili delavci za to kako odškodnino, bi se bilo lahko meniti. A plače pri trboveljski družbi so urejene res za stradanje. Izučeni profesionisti zaslužijo po 2 K do 2 K 50 h na dan, torej manje kakor pri količakjem dobrem mojstru. Ubogi premogarji so predložili svojo spomenico, ker so mislili, da bode družba vendar enkrat trezno razsodila položaj in storila, kar bi bilo že davno nujno potrebno. Zahteve so bile itak skromne, a vidi se, da je bilo še to zaman. Morda se družba vendar še premisli in opusti svojo trmo. Tudi v njenem interesu ne more biti, da provocira delavce in končno bi bil res že čas, da poskrbi v Trbovljah za zadovoljne rudarje.

Dopisi.

Zagorje ob Savi. (Iz seje občinskega odbora, dne 30. oktobra t. l.). Gospod župan predlaga, naj se vodi zapisnik v obeh jezikih; dosedaj se ga je vodilo samo v nemščini. Sprejeto. — Pri drugi točki se je dovolila gostilničarska koncesija Heleni Guna v Zagorju. Potem predlaga župan, izgnati iz občine Polono Zertzut in Ivana Laznika. Zastopnik naše stranke ugovarja in predlaga, posebno pri prvi, da naj se jo pokliče v občinski urad in posvari, klerikalni kmetje pa seveda začno upiti: «Le ven ž njo, ven!», čemur so seveda tudi naprednjaki prikimovali. Gospod ravnatelj pa je bil v največji skrbi, če bode gori omenjena že kmalu bivala 10 let v Zagorju. Upiranje našega zastopnika proti predlogu seveda ni imelo uspeha, občinski odbor je sklenil odgon z vsemi proti socialno-demokracičnemu glasu. Ker pa biva omenjena že 18 let v Zagorju, se je seveda občinski odbor blamiral do kosti; naš zastopnik jim je sicer hotel blamažo prihraniti, a gospodje so se hoteli skleptom blamirati. Potem se je sprejelo celo vrsto delavcev v domovinsko zvezo, dva se je prelozilo za prihodnjo sejo. Občinskemu tajniku in stražniku se je povišala plača; seveda tudi tu so klerikalni kmetje nasprotovali. Pri delitvi podpore za reveže pa imajo gospodje jako čudne nazore; neki revež, ki je prošil za podporo, 66 let star, pa se ga je odklonilo, ker je gospod Hrastelj dejal, da ima krompir za kopati in on je še zmujen tega dela. Razvila se je potem še debata radi zdravstvenega zastopa in se je potem končalo.

Restauracija

AUER
Ljubljana

Wolfove ulice št. 12

se priporoča slavnemu občinstvu za obilen obisk.

Spoštovanjem

Jakob Trontelj
restaurater.

Sihb vsake gospe-
dinje je posevčena
družinski blaginji!

**Kathreinerjeva
Kneippova
sladna kava**

Je po Kathreinerjevem načinu svo-
jega prebujanja okusa, zdravja
v gospodih in poceni, ima torej nepre-
ljivo prednost za vaše gospodinjstvo!

Pozor! Pri nabavi
Kathreinerjeve kave
je treba paziti na
znamenje in ime
Kathreiner in
Kneipp.

Deželni odbor dekretira.

Po celi Ljubljani se je v torek razširila vest, ki je obudila splošno pozornost, dasi se tiče navidezno samo treh oseb. Deželni odbor je vpokojil vodjo deželne blaznice, viteza Bleiweisa, prepovedal je dr. Divjaku izvrševanje privatne prakse, in odpustil je brevi manu dr. Robida iz službe. Trije zdravniki so navidezno prizaleti; v resnici se tiče stvar cele javnosti in če se opaza v najširših krogih nenavadno razburjenost, jo ni pripisati samo zanimanju za usodo oseb, temveč splošnemu čutu, da se je zgodilo nekaj, kar zasega globoko v interesu vsega prebivalstva in kar postavlja prakso kranjskega deželnega odbora v izvenredno čudno luč.

Že večkrat smo imeli priložnost, zmeniti se o razmerah, ki vladajo pri nekaterih deželnih zavodih, pri katerih ima dr. vitez Bleiweis številna vodilna mesta, prihajajo neprenehoma ostri kritični glasovi v javnost. Največ pa je bilo slišati o deželni blaznici na Studencu, o kateri je objavljala zlasti »Naš List« dolgo časa članek za člankom, vsakega s tako vsebino, da so se morali poroditi v čitatelju o redu v tem zavodu močni dvomi, tembolj ker ni bilo nikjer najti nobenega popravka ali pojasnila visokega deželnega odbora. Bilo je s temi rečmi opravka tudi pri sodišču, ne da bi bilo prišlo do kakšnega rezultata, ker so tožbe ordinarija dr. Robide objektivno zastarele.

Kar je izvedela javnost o Studencu, niso bile malenkosti, temveč zelo razburljive vesti in prebivalstvo je imelo nedvomno pravico, pričakovati, da dobi avtentična pojasnila. Deželna blaznica je vendar bolnica, in kar se tam godi, ni privatna stvar, temveč eminentne javne važnosti. Deželni odbor pa je pokrival vse s pajčolanom skrivnosti, kakor da je vse interna zadeva, ki ni prebivalstvu nič mar.

Razume se, da niso ostale dotične vesti samo v časopisju, temveč so prešle v diskuzijo najširših krogov. Molk deželnega odbora pa je vtrdil med ljudstvom prepričanje, da mora biti kritika vtemeljena in zavod na Studencu je prišel na tako slab glas, da si je težko misliti še slabšega. Razni odpusti strežajev in drugega osebja so le še povišali sum, mnenje o zmoglosti vodje itak ni bilo ugodno — deželni odbor pa je le molčal in molčal.

Naenkrat pride namesto pojasnila — ferman deželnega odbora, pride ukrep, nad katerim maje vse z glavo in ki le še povišuje razburjenost.

Od deželne blaznice poleti misel k deželnemu odboru, odtod k drugim zavodom. Zbudi se spomin na afere, ki so že zanimale javnost. Deželni uradnik, ki je imel toliko smelosti, pokazati se javno, ko je Ljubljana manifestirala za splošno in enako volilno pravico, pride v disciplinarno preiskavo, zapostavi se ga, ko je na vrsti, da bi moral avanzirati, razglasi se, da je len, nesposoben, grozi se mu z ukorom, eventualno s strogim ukorom, ko se energično zavrne podtikanje lenobe in nesposobnosti, se pravi, da je bil »samo« zaradi bolezni pretiran in da se mu ne zgodi nič hudega, on pa ne dobi obvestila, ali je disciplinarna preiskava ustavljena ali ne, ne učka nobene zadovoljščine in nihče ne izve, kaj se je izkuhalo, ali kaj se še kuha. Deželni uradnik je državljani kakor vsaki drugi. Veljavni zakoni mu jamčijo svobodo političnega prepričanja, nobena postava mu ne brani, javno pokazati svojega mnenja. Ali deželni odbor skuje svojim uradnikom posebno pravo, degradira jih na državljane nižjega reda in če, zanašajoči se na splošno veljavnost državljskih pravic, ne pobegnejo, kadar se legalno manifestira za demokratično načelo, jih disciplinira in preterira!

V deželni prisilni delavnici živi nadzorovalno osebje takorekoč v popolni brezpravnosti, nima počitka, mora izvrševati službo do onemoglosti, protekcijonizem se razširja; časopisje posveti v ta temni kot in pokaže,

da se godi deželnim uslužbencem slabše kakor sužnjem količkaj človekoljubnega gospodarja. Gospod grof Barbo se pokaže v zavodu, zasliši nekoliko ljudi, odide, in vse ostane pri starem.

I. t. d., i. t. d.

V deželni blaznici pa dr. Bleiweis vpokojen, dr. Robida stante pede odpuščen.

Kaj pomeni to?

Deželni odbor molči, dviga pa se vox populi.

In ljudski glas pravi: Deželni odbor izvršuje izravnavajočo justico, ob kateri pade eden premehek, drugi pretrdo, morda tudi čisto brez potrebe. In večina se nagiba zadnjemu mnenju, kajti argumentacija je taka:

Vesti o razmerah v deželni blaznici, ki so se javljale po časopisju, se pripisuje drju. Robidi. Slišalo se je marsikaj, po čemur se lahko sodi, da smatra tudi deželni odbor njega za povzročitelja tistih informacij, za nemirneža, za hujskača. In če se posadi hipoma ravno njega na cesto, se ne more nihče obraniti vtiska, da deželnega odbora ni vodil namen, reformirati razmere v blaznici, temveč želja, rešiti se neprijetnega človeka. Da pa dobi stvar vsaj nekako objektivno lice, se vpokoji drja. Bleiweisa, ker se vé, da se smatra njega precej splošno za nesposobnega na njegovem mestu, drju. Divjaku se pa prepove privatno prakso.

Naša stvar ni določati, ali ima dr. Robida prav ali ne. Toda stvar deželnega odbora bi bila izza vsega, kar se je godilo, zanesljivo informirati javnost. In ker deželni odbor ni storil tega, mora tudi prenašati ne le kritiko svojega ravnanja, temveč tudi konsekvence svojega molka. Dr. Robida velja v širokih krogih za nadarjenega in dobro podkovanega strokovnjaka. Tudi tega nimamo mi presojati; ali znano je vendar, da ima laskava izpričevala priznanih avtoritet na polju psihiatrije, da je študiral pod dobrim vodstvom, da je bil na raznih zavodih in vé se tudi, da je storil mnogo za reforme na kranjski deželni blaznici. Zdravniki za umobolne ne tekajo kar kupoma po ulicah in zavod, ki si pridobi boljšega strokovnjaka, mora skrbeti, da si ga tudi ohrani. Tudi to je stvar, za katero ima javnost pravico, zanimati se. Ako se vendar odpusti takega človeka, je treba tehtnih razlogov. Manjšega pomena je, kako sprejme prizadeti sam odpoved; večjega pa je vprašanje, kako mora delovati tak ukrep na razmere v zavodu. Javno mnenje sodi splošno, da izgubi deželna blaznica z drjem. Robido moč, katere ni kar tako lahko nadomestiti.

Zakaj je torej odpuščen?

Imeli smo priložnost, seznaniti se z motivacijo visokega deželnega odbora in prav iskreno obžalujemo, da nam prostor ne dopušča, objaviti celi dekret, ki pokazuje drju. Robidi vrata. To je dokument, ki zasluži, da se ga skrbno shrani našim potomcem v pouk, kakšno avtonomno glavarstvo je imela kranjska dežela začetkom dvajsetega stoletja, od česa je bila odvisna v tem času ekzistenca deželnega uslužbenca in kakšno avtoriteto so si prisvojali laiki, ako so bili slučajno deželni odborniki in glavarji.

Kaj očita dekret ordinariju deželne blaznice takega, da bi moglo opravičiti hipni odpust? Dolgo je pismo deželnega odbora, a takih momentov iščete v njem zaman. Neljubezniv je ton do skrajnosti, ali faktov, ki bi motivirali brezobzirnost, ne pove nobena oseba. Očitaj pač vse polno: Neko legalnost, nagajivost, posebno nagajivost. Dr. Robida je kritiziral druge zdravnike, torej je nekolegalen. Drju. Robidi se pripisuje, da je spravljal razmere iz blaznice v javnost; to je menda najhujša nagajivost. Demokratični deželni odbor mu očita, da je bil v gostilni v družbi — horrible dictu — strežajev! Pa razne lapalije, ki niso vredne črnila, da se jih napiše.

Ali še nekaj drugega obsega dekret, ki ga je podpisal lastnoročno gospod glavar De-tela. Prezanimivi spis pravi, da je izrekel dr. Robida napačne diagnoze ter da je ra-

bil neko zdravilo, ki ne le, da je precej drago, ampak — se ga tudi ne rabi v Feldhofu! To pripoveduje deželni odbor, ki nima med seboj nobenega zdravnika sploh, kaj pa še psihiatra. To so menda tisti šlagerji, ki naj bi pokazali, da deželni odbor ne ravna iz rankine, ampak iz višjih, stvarnih ozirov.

Seveda, ako je ordinarij vsled neznanja nesposoben za zdravniško službo v blaznici, tedaj se mu ne sme izročati bolnikov. In vsa razsodna javnost bi zahtevala z vso odločnostjo, da se čimprej odslovi zdravnika, ki je vsled ignorance nezmožen. Ali tako očitanje je tako težko, da ga absolutno ne sme izreči nihče, kdor ni sam po svojem višjem znanju kompetenten za tako sodbo. Niti sodnija ne more obsoditi zdravnika, kadar se gre za znanstveno teorijo in prakso, brez strokovne izjave medicinske fakultete. Naš deželni odbor pa sodi v takih vprašanjih disciplinarnim potom, ki živo spominja na femska sodišča srednjega veka. Nobenega strokovnjaka, nobene fakultete, ki bi bila potrdila strokovne napake, ne imenuje deželni odbor, ali v zavesti svoje avtoritete pravi: Z dnem, ko se Vam dostavi ta dekret, ste odpuščeni, s 1. decembrom imate izprazniti stanovanje...

Ne, to ni zadeva dr. Robide; to posega globoko v interesno okrožje prebivalstva. Kakšen mir naj črpajo tisti, ki imajo koga v zavodu za umobolne? Kakšno pravno perspektivo odpira deželnim uradnikom dejstvo, da se lahko čez noč, z enostavnim dekretom odslovi zdravnika s tako važnega zavoda, notabene zdravnika, ki se ga ne more hipoma nadomestiti, čegar mesto pa ne sme ostati prazno, ker bi sicer lahko nastala naravnost nevarna situacija?

In kaj naj porečejo zdravniki ob takem ravnanju s svojim stanovskim kolegom? Kateri vestni zdravnik naj gre v takih razmerah v deželno službo?

Služaj je kričeč in deželni odbor se bode moral spomniti, da ni absoluten gospodar za Kranjsko. O aferi, ki provocira vprašanje o praksi deželnega odbora in o razmerah v deželnih zavodih sploh, bode govorila javnost. Radovedni smo pa tudi, kaj poreče deželni zbor, kateremu je odbor odgovoren.

Zaveden delavec

in

prijatelj delavstva

ne pije

Koslerjevega piva!

Cenjenemu občinstvu vobče in posebno še delavstvu najljubneje naznanjam, da sem s 1. oktobrom 1906 prevzel

gostilno „Nemški vilez“

v Ljubljani, na Rimski cesti št. 5

in bom točil najboljša vina in izvrstno domače Auerjevo pivo.

Priporočam obenem svojo dobro domačo kuhinjo vsem onim, ki žele imeti stalno hrano, prav po zmernih cenah.

Zanesljiva, dobra in točna postrežba.

7-2

Gregor Vrhovnik.

Franc Weinberger

gostilničar in izdelovalec sodavic in pokalic

== v Zagorju ==

se priporoča cenjenim gg. gostilničarjem in delavcem v obilno naročbo svojih izdelkov.

Ugodna prilika za nakup radi stečaja neke velike tovarne

samo 3 goldinarje

štane poštni zabojček 5 kilogramov celotne teže (približno 50-60 komadov) pri stiskanju malo poškodovanega, lepo zvrščenega, rožno dišečega

25-10 **toaletnega mila**

venja vijoličnega, vrtničnega, osojničnega, solnčičnega, špajkinega, lilijno-mlečnega, smarničnega, breskvinega cveta i. t. d. Razpošilja proti povzetju

podjetje Manhattan

Budimpešta VIII, Bezeredy-utca 3.

Vsaka ponaredba in donatisek je kaznivo. 52-11 Edino pravi je

Thierryev balzam

le z zeleno znamko nune. Zakonito zavarovan. Davno znamenito neprekosljiv proti motenju v prebavljanju, želodčnim krčem, koliki, nahodu, prsnim bolečinam, influenci i. t. d. — Cena 12 malim ali 6 velikim steklenicam ali eni specialni steklenici s patentno saponko 5 K franko.

Thierryevo centifolijno mazilo je obče znano kot non plus ultra

na vse te tako stare rane, vnetja, poškodbe ispahe in otekline vseh vrst. Cena 2 lončkoma K 3-50, pošilja franko le proti naprej poslanemu denarju ali povzetju

lekarstva A. Thierry v Pregradu p. Rog. Slatini

Brezurica s tisoč izvirnimi zahvalami brezplačno in franko. Dobliva se v vseh večjih lekarnah in medicinskih drogerijah.

Kavarna

„LEON“

v Ljubljani, Stari trg 30

je vsak torek, četrtek, soboto in nedeljo

Vso noč odprta.

Z odličnim spoštovanjem

15-11

Fani in Leon Pogačnik.

Zaloga in tovarna

pohištva vsake vrste

52-38

Aleksandra Levi Minzija

Trst — Piazza Rosario 2 — Trst

(šolsko poslopje).

Bogat izbor v tapeterijah, zrcalih in slikah. — Ilustriran cenik gratis in franko vsakemu na zahtevo. — Cene brez konkurence. — Predmeti se postavijo na brod ali železnico, ne da bi se za to kaj računalo.

HOTEL „VEGA“

v Spodnji Šiški pri Ljubljani

18-10

ob glavni cesti nasproti ljudski šoli.

se priporoča slavn. občinstvu za mnogobrojni obisk. Točijo se pristna bizeljska, ljubomerska, dolenska in vipavska vina ter mehgiško dvojno marčno pivo.

Gorka in mrzla jedila ob vsaki uri. — Posebna soba za večje družbe in za društva je na razpolago.

Velik vrt

s teraso in krasnim razgledom na kamniške planine in na Šmarno goro.

Za tujce

novi opremljene sobe: postelja 1 krono, soba z dvema posteljama 2 kroni.

Jako ugodna prilika za letoviščarje, za katere se cena primerno znižuje.

Na razpolago so vsi domači listi.

Cene navadne, postrežba točna!

Z odličnim spoštovanjem

Anton Maver, lastnik.

Razpošiljanje blaga na vse kraje sveta!

Najcenejša, največja eksportna trdka!

H. SUTTNER urar, Ljubljana

Mestni trg nasproti rotovža

prej v Kranju

priporoča svojo veliko, izborno

zalogo finih

švicarskih ur,

briljantov, zlatnine in srebrnine

17-9

v veliki izberi po najnižjih cenah.

V dokaz, da je moje blago res fino in dobro, je to, da je razpošiljam po celem svetu. — Na stotine pohvalnih pisem je vsakomur prostovoljno na ogled, da se lahko sam prepriča.

Prosim zahtevajte veliki novi cenik, ki se pošlje zastoj in poštne prosto.

Delniška družba združenih pivovarn Žalec in Laški trg

Telefon št. 163.

v Ljubljani

Telefon št. 163.

52-12

priporoča svoje

izborna pivo v sodcih in v steklenicah.

Telefon št. 187.

Zaloga v Spodnji Šiški.

Telefon št. 187.